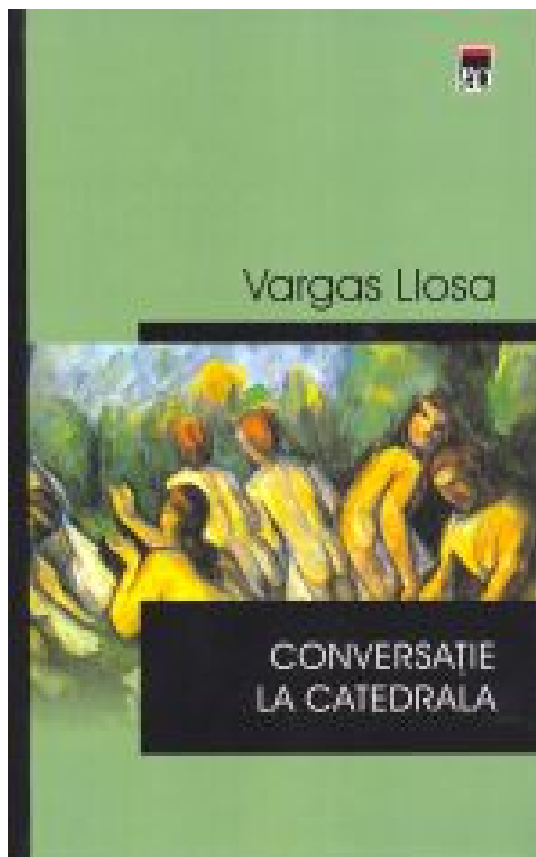

Dincolo de inventivitatea aplicată formei și stilului, Mario Vargas Llosa are o concepție conservatoare cu privire la roman: acesta este oglinda lumii. Spre deosebire de oglinda realismului clasic, cea pe care o construiește Vargas Llosa în *Conversație la Catedrala* străbate orice suprafață, dezgolește și reflectă gândurile cele mai intime, temerile de neîmpărtășit și plăcerile bine ascunse. Altfel, autorul este fidel motto-ului balzacian: „Il faut avoir fouillé toute la vie sociale pour être un vrai romancier, vu que le roman est l’histoire privée des nations”. Dacă ați citit până acum despre *Conversație la Catedrala* că este o carte monumentală, un roman mare, o scriere complexă, grandioasă etc., ați citit bine. Autorul nu glumește deloc cu acest roman scris cu intenția de a fi total, de a cuprinde toate fațetele lumii, de la individual, profund intim, la social și politic.

Pe de-o parte, este un tablou al schimbării sociale: un regim politic – dictatura militară a lui Odría – este înlocuit de altul, trecere care nu e lipsită de evenimente violente. Dictatura odriistă este descrisă în toate detaliile sordide ale oricărui regim politic, totalitar sau nu: contracte economice bazate pe fidelitatea față de Președinte, șantaj, intrigi, politicieni abili, lingușitori de profesie, cameleoni politici, executanți slugarnici și miniștri de formă; apoi petreceri dezmațate, cheltuieli exorbitante, lux ostentativ, slăbiciuni exhibate, aroganța celor care se cred nemuritori, de neînlocuit; decența pătată a aristocrației, a familiilor pentru care bogăția e o stare de fapt, naturală și transmisibilă; și, de cealaltă baricadă, ridicolul revoluționarilor, grevele abil înăbușite, credința pasională într-o ideologie, tinerețea revoltată, politica din camere obscure de hotel, din cafenele și baruri studentești...

În căutarea ratării

Pe de altă parte, conversația la Catedrala este întâlnirea dintre două personalități care vin din categorii sociale diferite, au viziuni diferite, dar pe care le unește absurdul aceleiași lumi. Santiago Zavala, ziarist, îl întâlnește pe Ambrosio, care fusese șoferul tatălui său, don Fermin Zavala. Convorbirea celor doi, ajunși la o masă mizeră în localul La Catedrala, reprezintă cadrul pentru firele narative ale cărții. Istoria se derulează înapoi, la momentul în care tânărul Santiago, aflat în chinurile adolescenței târzii, își părăsește familia pentru a trăi pe cont propriu. Animat de o ură pe care nu o poate nici explica, nici controla, de dispreț față de afacerile familiei și față de viitorul asigurat, el ajunge inițial într-un grup de tineri comuniști, apoi renunță la studii și scrie pentru diverse rubrici din presă. În tot acest timp, refuză constant contactul cu familia, sărăcia nu îi înfrânge rezistența, iar apetitul său pentru ratare crește. În lupta sa încrâncenată cu iubirea și influența paternă, tânărul Zavala devine tot ceea ce tatăl său a urât: mediocru. Formarea sa este cea a ratării, iar drumul pe care merge duce spre autodistrugere: „El era ca Perul, el, Zavalita, se-alesese praful și de el cândva, într-un moment anume. Gîndește: cînd?” Întîlnirea cu Ambrosio îi arată cealaltă parte a poveștii: decăderea lui don Fermin, industriaș în timpul lui Odria, suferința pe care i-a cauzat-o trădarea fiului; luptele din subteranele regimului, viciile secrete ale celor fără pată. Ambrosio îi oferă părțile lipsă din frescă, cele care descriu mizeria morală, ipocrizia, abrutizarea prin droguri, alcool, umilințe, transformarea oamenilor în instrumente, împlinirea fanteziilor de distrugere și anihilare.

Dacă sărăcia pe care o trăiește Zavalita are în ea ceva pur, pentru că el este naiv și orb la ceea ce nu vrea să vadă, Ambrosio cunoaște toate fețele vieții urbane: și pe ucigașii de nevoie, și pe cei care omoară de plăcere; și slujnicele cuminiți, cu frivolitatea lor naivă, și damele de companie, arogante și cheltuitoare; și afacerilor miniștrilor, dar și cele ale micilor escroci; și ritmul viciat al capitalei, și nemișcarea provinciei. Amîndoi sunt la intersecția dintre high society și ceilalți, Ambrosio avînd cumpătarea celui care le-a văzut pe toate, iar Santiago trăind drama celui ce nu le-a văzut la timp. Dialogul dintre cei doi este magistral, are o desfășurare vizuală, pe mai multe planuri care se intersectează în puncte neașteptate, iar către final, voilă!, toate dau sensul unui tablou general, pe care mintea îl percepe ca într-o revelație. Conversație la Catedrala este, din acest punct de vedere, o carte pentru creier, nu neapărat pentru simțul estetic, nici pentru implicarea afectivă, ci pentru gîndire. Este, dacă vreți, o demonstrație literară a ceea ce poate face mintea umană.

Rahatul și Regina vieții de noapte

Vargas Llosa este un portretist preocupat de detalii și, mai ales, de dinamica unui portret. El știe că personalitatea este supusă cronologiei, astfel că preferă să arate cum sunt personajele prin ceea ce fac ele în diferite momente ale vieții lor. Apare însă discuția: oare acțiunile noastre ne modelează sau ceea ce suntem influențează ceea ce facem? Două exemple ilustrează acest paradox, din care, de altfel, e ușor de scăpat susținînd că e vorba de un cerc identitate-acțiune. O figură interesantă este Cayo Bermúdez, care se recomandă și Cayo Rahat, un anonim care ajunge să conducă serviciile de securitate, apoi să dispară la fel cum a apărut. Tenacitatea sa de om fără pasiuni este ilustrată atît de succesul său în a menține o imagine curată a dictaturii, cît și de aspectul său dezagreabil, concentrat, aproape inuman. Fragmentele în care face

presiuni în negocierile cu aristocrații sistemului, el, un marginal care nu va intra niciodată în lumea lor, ilustrează impecabil o inteligență sclipitoare pusă în slujba urii. O ură rece, neputincioasă, care se consumă și renaște perpetuu. Asta este, în viziunea lui Vargas Llosa, adevărata ură de clasă, pe care nu o stinge nici o ideologie.

Hortensia, amanta lui Bermúdez, are un destin asemănător. Fostă divă a Limei, de o frumusețe luxuriantă, ea trăiește cîteva luni o viață frivolă și îndeustulată în schimbul îndeplinirii unei fantezii favorite a lui Cayo. La îndepărtarea acestuia, începe și decăderea ei, refugiul în alcool și pastile, apoi într-o dragoste iluzorie pentru un escroc de cea mai joasă speță. Pînă aici, doar destinul unei prostituate, dacă nu ar fi uluitoarea ei încredere în oameni, naivitatea, lipsa de perspectivă, optimismul exagerat. O adevărată frumusețe, care trece prin lume oarbă și neștiutoare.

De altfel, o calitate a realismului lui Mario Vargas Llosa este faptul că personajele, multe din ele povestind acțiunea, trec neștiutoare, iar cititorul este cel care ajunge să știe. El poate fi cel care cuprinde întreaga scenă la finalul lecturii, observatorul și judecătorul lor. Și sunt multe elemente care să-i dea de gîndit: complexitatea portretelor, perspectiva multiplicată, umanizarea monștrilor și demolarea idolilor, fără ca aceasta să însemne o viziune egalitaristă. În Perul de care se alesese praful, nimeni nu e inocent, nimeni nu trăiește nepătat, iar ratarea devine aproape un semn al reușitei. Aceasta e jumătatea secolului trecut la Lima, un paradox, o conversație a contrariilor. Iar pentru a o descrie, Mario Vargas Llosa are forța și curajul necesare, amestecate cu tandrețe și umor.

Scris de Mihaela Butnaru

SURSA: Bookblog.ro

NOTA: Acest volum poate fi cumparat in Sighetu Marmatiei de la Libraria "LUCEAFARUL" .